

เทศน์เช้า วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพ่อแห่งชาติ เป็นพ่อแห่งชาติจริงๆ เพราะอะไร เรามีความสงบรวมเย็นในชาตินี้เพราะใคร นี่กลิ่นของศีลมันหอมทวนลม กลิ่นของความดี คนทำความดีทำที่ไหนก็แล้วแต่กลิ่นมันไป ความเป็นไปของกลิ่นความดี ความดีมันได้อะไรมา ความดีมันได้การยอมรับไง มันได้หัวใจใจ เงินซื้อไม่ได้นะ เงินซื้อได้ข้าวของวัตถุ หัวใจต้องเอาความดีชนะกัน ถ้ามีคนมีความดีเหนือเรา เรายอมรับความดีอันนั้น

แล้วความดีของเราล่ะ ถ้าความดีเราไม่ถึงใจเรานะ เราก็ยังล้งเลอยู่อย่างนี้ ถ้าความดีมันถึงใจเรานะ เราจะเข้าใจเรื่องของเรา เข้าใจเรื่องเรานะ ทุกคนไม่รู้จักตัวเอง ถ้ารู้จักตัวเองนะ รู้จักตัวเองรักตัวเองจะไม่ทำสิ่งที่ว่าเราทำผิดพลาดมา ในการทำความผิดพลาดมาเพราะเราไม่รู้จักตัวเอง เห็นไหม เราไปเชื่อสิ่งต่างๆ เชื่อกระแสของโลก โลกก็บอกนี่เราต้องมีทิศทางสังคม เราต้องมีที่ยืนในสังคม ที่ยืนในสังคมถ้าเราทำคุณงามความดีนั้นนะ การยอมรับมันได้ใจของคนมา ถ้าได้ใจของคนมานะ ใจของคน เห็นไหม คุณิ เวล่านักการเมืองเขาอยู่กับประชาชน

นี่ก็เหมือนกัน ในหลวงอยู่กับประชาชนนะ ประชาชนรักมาก เพราะอะไร เพราะได้หัวใจนั้นมา หัวใจนี้บังคับไม่ได้ หัวใจจะบีบบังคับด้วยกฎหมายไม่ได้ ออกกฎหมายมาขนาดไหนเขาก็เลี่ยงกฎหมายกัน คุณิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ วางธรรมและวินัยไว้เนี่ย ถ้าเราเชื่อในศาสนา เราบอกศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญาแล้วยุ่งยากมาก มันไม่ยุ่งยากหรอก ถ้าเราเชื่อแล้วเราต้องทำตามศาสนานั้น

ถ้าเราไม่เชื่อเราจะทำตามใจเราก็ได้ ถ้าเราทำตามใจเราก็ได้ เวลาสุขทุกข์ขึ้นมา เราก็ต้องยอมรับความจริงอันนั้นสิ ในเมื่อของที่เป็นไฟ เราไปหีบของที่เป็นไฟมา เราไปกอดของที่เป็นไฟอยู่ มันจะไม่ร้อนเป็นไปได้อย่างไร ก็เลสมันโทสคคินา โมหคคินานี้ โมหะ ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันเป็นไฟ ถ้าเป็นไฟแล้วเราไปกอดกับความเป็นไฟ เพราะเรารู้ว่ามันเป็นความสะควกสบายของเรา

แต่เวลาเราจะละเลิกมัน เราพยายามจะหลบหลีกเขา หลบหลีกนะ สิ่งนี้มันตัดให้ขาดไม่ได้ เพราะอะไร เพราะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เป็นธรรมชาติของพลังงาน พลังงานมันต้องมีการเคลื่อนไป พลังงานมันต้องมีความอบอุ่น พลังงานมันต้องมีความร้อนเป็นธรรมดา ในเมื่อหัวใจเกิดขึ้นมานี้ หัวใจ ชาติรู้ มันก็เป็นพลังงานอันหนึ่ง แต่มันบวกเข้าไปใน บวกกิเลสของเรา เข้าไปอีก บวกกิเลสเข้าไป บวกตัดทอนความทะยานอยาก บวกความต้องการเข้าไป ความบวกอันนี้มันทำให้เราเราร้อน เห็นใหม่

ธรรมะมันดับอันนี้ไง ดับแรงบวกอันนั้น หน้าทีการงานก็เป็นหน้าทีการงาน หน้าทีการงาน คุณก็ดูพระยังต้องบิณฑบาต เห็นใหม่ ดูพระก็ยังต้องฉัน ต้องดำรงชีวิตเหมือนกัน เพราะชีวิตนี้มันต้องอาศัยอาหารเป็นเครื่องดำเนินไป หัวใจมันต้องการธรรมเป็นอาหารนะ ธรรมคือความจริง ความสงบเย็นในหัวใจ สงบเย็นจากภายนอกนะ แต่ถ้าเป็นความจริงแล้วตัวมันสงบเย็นจากภายในไม่ต้องอาศัยจากภายนอกเลย อยู่ที่ไหนก็มีความสุข ถ้าใจมันพอใจอยู่ที่ไหนก็มีความสุข คุณใช้เวลาเราพอใจของเราคนอื่นมากระดุ่น เห็นใหม่ ยังไม่พอ ยังไม่พอ สิ่งนี้ต้องทำต้องมีมากกว่านั้น การมีมากกว่านั้นถ้ามันมีเป็นธรรมนะ คำว่าเป็นธรรมหมายถึงว่า เราทำหน้าทีการงานโดยสัมมาอาชีพะ โดยความชอบ แล้วมันเป็นความชอบ สิ่งที่เป็นความชอบ ความเพียรชอบเป็นสัมมาทิฐิ

คุณ เทวดา อินทร์ พรหม เขายังไม่เท่ากันเลย เห็นใหม่ เวลาพระอินทร์มาใส่บาตร พระกัสสปะ พระกัสสปะเข้าสมาบัตินะ แล้วจะไปโปรดคนทุกซ์คนยาก เวลาออกจากสมาบัติแล้วพระอินทร์มาแอบใส่บาตรพระกัสสปะ นี่เวลาคนรายนาคไหน คนมั่งมีขนาดไหน แต่ปลอมเป็นคนจนขนาดไหนก็ปลอมไม่มิดหรอก เวลาใส่บาตรมา เห็นใหม่ อาหารของพระอินทร์ นี่พระกัสสปะเห็นอาหารตกใส่บาตรรู้เลยว่าไม่ใช่คนจน กำหนดใจดูว่าเป็นใคร เป็นพระอินทร์แปลงร่างมาใส่บาตรพระกัสสปะ

“มหาบพิตร มหาบพิตรอย่าชี้โกงสิ นี่เขาจะโปรดคนทุกซ์คนจนนะ”

พระอินทร์บอกว่า “กระผมนี้เป็นคนทุกซ์คนจน”

เพราะเป็นพระอินทร์ในสวรรค์ปกครองเทวดาด้วยกัน แต่แสงของพระอินทร์มันน้อยกว่าแสงของเทวดาที่อยู่ในใต้ปกครอง เพราะอะไร เพราะบุญของเขาไป บุญของเขาไม่เท่ากัน บุญกุศลมันไม่เท่ากัน แสงบารมีของผลบุญไม่เท่ากัน ถ้ามันเป็นธรรมขึ้นมา พระอินทร์ก็ต้อง

มาเพิ่มบุญกุศลเพื่ออะไร เพื่อจะปกครองเขา เพื่อให้เขาอยู่ในอำนาจของตัว เห็นไหม นี่เรื่องของโลก แม้แต่เทวดา อินทร์ พรหม ก็มีกิเลสเหมือนกัน เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่มีมันเกิดมาโดยธรรมชาติ เกิดมาด้วยความชอบธรรม มันจะเป็นไปเหมือนกับจะเป็นไปเองนะ แต่ต้องอาศัยอำนาจวาสนา อาศัยการกระทำด้วย ถ้าเหมือนจะเป็นไปเอง คุณสิ เรามีอำนาจวาสนาจะประพฤติปฏิบัติ และมีอำนาจวาสนาถึงบรรลुरुธรรม แล้วเราไม่ทำมันจะเป็นไปได้ไหม มันจะเป็นไปไม่ได้หรอก

การกระทำก็เหมือนกัน สิ่งที่มีมันเกี่ยวเนื่องกันนะ โลกจะเอาชนะธรรมชาติ เห็นไหม วิทยาศาสตร์จะเอาชนะธรรมชาติ แต่วิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวคู่ธรรมชาติสิ่งนั้นมันเป็นประโยชน์กับเรา แต่วิทยาศาสตร์จะเอาชนะธรรมชาติมันจะเป็นไปไม่ได้หรอก มันจะเป็นไปไม่ได้ เพราะโลกนี้เป็นอนิจจัง มันจะแปรสภาพตลอดไป สิ่งที่แปรสภาพตลอดไปจะให้คงที่มันจะเป็นไปไม่ได้ แต่เราจะอาศัยสิ่งที่แปรสภาพอยู่ให้เป็นผลประโยชน์กับเรา

ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้มันต้องตายเป็นที่สุด แล้วถ้าตายไปแล้วจะมีสิ่งใดคิดไม่คิดมือเราไป ออกจากบ้านมานี้เรามีอะไรคิดไม่คิดมือเรามา นี่เป็นสมบัติของเรา จิตออกจากกายไปก็เหมือนกัน เวลาตายจิตออกจากร่างนี้ไป นี่ตายแล้วสูญ ตายแล้วสูญ.. ความรู้สึกสูญไม่ได้หรอก ถ้าความรู้สึกสูญนี่นะ ปัจจุบันก็บอกให้มันสูญไปสิ แล้วเรามีความสุขตลอดไปมันจะเป็นไปไหม ความรู้สึกสูญไม่ได้ สูญไม่ได้เพราะเป็นธรรมชาติของมัน เห็นไหม

แต่ความรู้สึกนี้ทำให้สะอาด ถ้าความรู้สึกทำให้สะอาดได้ สะอาดด้วยอะไร วิธีการที่เราทำบุญกุศลอยู่นี้ เราทำบุญกุศลกัน เราประพฤติปฏิบัติกัน ประพฤติปฏิบัตินะ “มรรคญาณ” มรรคญาณเกิดมาจากไหน นี่ปัญญาชอบ ปัญญาชอบ ปัญญาคิดจากภายในแล้วปัญญามันทันปัญญาของตัวเอง ปัญญาทันความคิด คุณสิ เวลาเราคิดขึ้นมาเราฟุ้งซ่านขึ้นมา เราต้องการสิ่งใดมันจะทำให้เราตอบสนองความคิดอันนั้น เราต้องทุ่มเทแรงงานไปกับอันนั้น

แต่ถ้ามีปัญญาทันความคิดอันนี้ เห็นไหม พอทันความคิด ความคิดมันแพ้มรรคญาณ มันจะสงบตัวลง มันจะปล่อยตัวลง คุณสิ เราต้องเคลื่อนไหวไปตามพลังงานของความคิดที่มันจะให้เราทำตอบสนองมัน เห็นไหม ทำไปนี่มันสงบเข้ามาเฉยๆ สงบเข้ามาเฉยๆ แล้วถ้ามีปัญญา

แยกแยะมันเข้าไปอีก พิชัยร้ายนี้มาจากไหน ความคิดพิชัยร้ายนี้ แรงบวกของกิเลสมันมาจากไหน ก็มันมาจากอวิชชา มาจากความไม่รู้จริงของหัวใจ ไม่รู้จริงนะ

เราศึกษาธรรมกันนี่เราเป็นชาวพุทธ เราทำบุญกุศล เราเคารพผู้นำ เราเคารพในหลวง เห็นใหม่ เราทำเพื่ออุทิศให้ในหลวง จริงๆ ก็ทำอุทิศเพื่อเรา เพราะในหลวงเป็นผู้นำ เวลาใครทำเป็นคนได้ เห็นใหม่ ถ้าเป็นผู้นำขึ้นมาแล้วสิ่งที่ผู้นำมันมาจากไหน สิ่งที่เป็นเจ้าวัฏจักรในหัวใจเรามาจากไหน นี่ถ้ามันย้อนกลับเข้าไปในหัวใจมันจะเห็นเจ้าวัฏจักรของเรานะ ความคิดของโลกๆ ความทวนกระแส นี่เราไม่ทันโลก ไม่เอากระแสสังคมเขาไปแล้ว เราก็ยังเป็นทาสเขา เป็นเหยื่อเขาเลย เป็นเหยื่อเขาตลอดไป

ดูสิ ธุรกิจการค้าเราจะเป็นเหยื่อเขาตลอดไปเลย แล้วความเป็นเหยื่อภายในล่ะ นี่เราเห็นแต่คนนอกเป็นโทษ เป็นการเบียดเบียนเรานะ เห็นสังคมรังแกเรา ทุกอย่างรังแกเรา แต่เราไม่เคยเห็นเลยว่า ความจริงความคิดอวิชชามันรังแกเรา มันไม่รู้ความเป็นจริงเลย แล้วมันรังแกเรา เพราะมันไม่รู้สัจจะความจริง เห็นใหม่

คนตาบอด คนตาบอดคลำข้างมันจะไม่เข้าใจสิ่งต่างๆ เลยเพราะมันต้องคลำไป อวิชชาในใจเราก็เหมือนกัน มันไปตื่นตื้นกับสิ่งที่ความเป็นอยู่ของโลกๆ โลกนี้มันต้องอาศัยปัจจัย ปัจจัยเครื่องอาศัย คำว่าเครื่องอาศัยเป็นของชั่วคราว แล้วความจริงมันอยู่ที่ไหนล่ะ ความจริงอยู่ที่ความรู้สึกรู้สึกอันนี้เป็นความจริงนะ

สิ่งที่เป็นแก้วแหวนเงินทองมันเป็นความไม่จริง มันเป็นสมมุติ ดูหินกับเพชรต่างกัน ตรงไหน ทำไมอันหนึ่งมีค่า อันหนึ่งไม่มีค่าละ เวลามันจมน้ำ มันตกล้ำก็เหมือนกันนะ มันไม่มีค่าเหมือนกัน แต่เพราะของมันมีน้อยของมันมีมากใจ ของมันมีน้อยอุปทานอุปสงค์มันมีมาก มันก็มีคุณค่าขึ้นมา สิ่งทีพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ก็ให้คุณค่ากันไป นี่งานศิลปะ เห็นใหม่ กระดาษแผ่นเดียวนะ ภาพศิลปะแผ่นเดียวชื่อกันเป็นพันๆ ล้าน เห็นใหม่ เพราะอะไร เพราะเป็นสมมุติ เป็นการยอมรับ สังคมเขายอมรับ สังคมเขาตีค่าขึ้นมา เราก็มีค่าไปกับเขา

แต่ไอ้หัวใจอันนี้ถ้ามันมีค่ากับเรา นี่มันเป็นความสะอาดของเรา มันมีค่ากับใครล่ะ ไม่มีใครเห็นกับเรานะ เราเห็นของเราเอง แต่เราเห็นของเราเอง เรารู้วิธีการ เห็นใหม่ มรรคญาณมันเกิดขึ้นมาแล้วทำความสงบได้อย่างไร แล้วการแสดงออกมันเป็นไปอย่างไร มันเห็นสภาวะความเป็นจริง ดูสิ ความเป็นไปของกาลเวลา เห็นใหม่ มันจะหมุนไปตามกาลเวลาอย่างนั้น เรา

ก็ต้องตอบสนองตั้งแต่เช้าสายบ่ายเย็นนี้ การอุทิศเรากี่ต่างๆ กันไป นี่จิตก็เหมือนกัน มันเวียนตายเวียนเกิดในสถานะต่างๆ กันไป มันก็ต่างๆ กันไป

แต่ถ้ามันเข้าใจตามความเป็นจริง มันจะไปต่างกันตรงไหนล่ะ อันนั้นมันเวียนไป มันเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของมัน แต่ใจนี้ไม่เปลี่ยนแปลงไปกับมัน ใจนี้อยู่กับโลกโดยไม่ติดโลก อยู่กับความจริงโดยไม่ติดความจริง เห็นไหม สัจจะความจริงอันนี้สำคัญมาก ความรู้สึกอันนี้สำคัญมาก มันเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ คำว่าจับต้องไม่ได้ จับต้องไม่ได้มันเป็นสมาธิได้อย่างไร จับต้องไม่ได้มีสติได้อย่างไร สตินี้จับต้องได้ มันระลึกได้ ระลึกในความรู้สึกเราได้ ความรู้สึกที่เราว่าเราทำกันไม่ได้ เราควบคุมความคิดไม่ได้ เราแพ้ตัวเองตลอดเวลาอย่างนี้

ธรรมเข้าไปชำระตรงนี้ได้หมด ถ้าธรรมชำระอย่างนี้ไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นพระศาสดาขึ้นมาไม่ได้ นี่แล้วสั่งสอนมาเป็นพยาน พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะทำตามขึ้นมา ถ้าพุดอยู่คนเดียวไม่มีพยานหลักฐาน สิ่งนี้มันก็ไม่มีพยานหลักฐานใช้ไหม เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะตรัสรู้ธรรม เห็นไหม นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคิดใจมาก “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ รู้แล้วหนอ” พยานหลักฐานเกิด พระโมคคัลลานะพยานหลักฐานเกิด พระสารีบุตรพยานหลักฐานเกิด เห็นไหม พยานหลักฐานจากภายใน แล้วรู้จริงเหมือนกัน ทำจริงได้เหมือนกัน แล้วมันก็มีอยู่กับเรา

นี่ศาสนาสอนที่นี้ ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศาสนบุคคลเห็นไหม ครูบาอาจารย์นี้เป็นศาสนบุคคล แต่บุคคลมีคุณธรรมในหัวใจ เห็นไหม เพราะบุคคลนั้นไปบรรลुธรรมอันนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรรลुธรรมอันนั้น ศาสนธรรมคือคำสั่งสอน ศาสนวัตถุ วัตถุเป็นตัวนำ เราไปเห็นแต่วัตถุตระการตา มันเป็นวัตถุ มันไม่มีชีวิต เห็นไหม คูตีเราสร้างเจดีย์ สร้างโบสถ์ สร้างวิหารต่างๆ สร้างไว้มันเป็นวัตถุนะสำเร็จรูปแล้ว แต่ผู้สร้างมันไปได้บุญกุศล ผู้สร้างผู้กระทำไว้วัตถุอันนั้นไม่มีประโยชน์อะไรเลย วัตถุอันนั้นสงฆ์รับไว้แล้วสงฆ์ใช้ประโยชน์ขึ้นมา มันจะเป็นประโยชน์ขึ้นมา สงฆ์รับไว้แล้วให้ที่อยู่ของสัตว์นะ ค้างคาวต่างๆ สัตว์ จิ้งจก ตุ๊กแก มันไปทำความสกปรกอยู่นั่น มันไม่เป็นประโยชน์กับใคร วัตถุนั้นมีคนไปใช้มัน วัตถุนี้เป็นประโยชน์

นี่ก็เหมือนกัน เราสร้างวัตถุในศาสนาก็เป็นการสร้างวัตถุในศาสนา แล้วเราสร้างหัวใจ ละสร้างหัวใจในศาสนา เห็นไหม บรรลุธรรมเห็นไหม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ที่ใจ

พระรัตนตรัยอยู่ที่ใจ เรากราบไหว้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เรากราบถึงพระรัตนตรัย ถึง
แก้วสารพัดนึก แก้วสารพัดนึกเราเป็นเสียดัง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รวมอยู่ที่ใจ ใจนี้
เป็นแก้วสารพัดนึก ใจนี้เป็นแก้วสารพัดนึก ใจนี้เป็นตัวพ้นจากกิเลส ใจนี้เป็นตัว
ความสำคัญ นี่สิ่งความรู้สึกมันกับสำคัญมาก

สิ่งที่เป็นวัตถุเราเก็บไว้ถนอมรักษานะ นี่ถ้าโลกนี้เขาทำลายไปจนเหลือเราอยู่คนเดียว
นี่วัตถุมันจะทำประโยชน์อะไรกับเรา วัตถุจะไปแลกเปลี่ยนกับใคร ถ้าโลกนี้เขาดับสูญไปหมด
เลย เหลือเราคนเดียวแล้ววัตถุนี้เป็นของเราหมดเลย เราจะใช้มันทำอะไร เราต้องการอาหารใช้
ไหม เราต้องการเพื่อนใช้ไหม เราต้องการที่อยู่อาศัยใช้ไหม

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าใจเรามีธรรมขึ้นมา นี่สิ่งนี้จะตามทันของเราขึ้นมา มันเป็น
ประโยชน์กับเรานะ หน้าที่การงานเป็นหน้าที่การงาน ไม่ใช่พูดให้ปล่อยวางแล้วปล่อยวางทุกๆ
อย่างหมด การปล่อยวางคือปล่อยวางทิฏฐิมานะ ปล่อยวางความทุกข์อันนี้ แต่ทุกคนก็ต้อง
ดำรงชีวิต การปล่อยวางคือการปล่อยวางความทุกข์ การปล่อยวางโทสะคตินา โมหะคตินา ปล่อย
วางในใจ ข้างนอกปล่อยวางไม่ได้ เพราะเรายู่กับโลก อยู่ในโลก เห็นไหม

สิ่งอาศัยเป็นปัจจัยอาศัย อาศัยเข้ามาเพื่อย้อนกลับมาในหัวใจของเรา แล้วทำสิ่งที่ว่าแรง
บวก แรงบวกในนี้ เห็นไหม ทางธุรกิจเขานะเขาต้องมีโครงการ ถ้าจบโครงการแล้วเขาจบของ
เขา เขามีโครงการใหม่ของเขาไป โครงการอย่างนี้มันจบโครงการ จบโครงการไป อันนี้มัน
เป็นอำนาจวาสนา มันมาเองนะ คนเราแข่งอำนาจวาสนากันไม่ได้ อำนาจวาสนาคนเหมือนคน
แต่คนไม่เหมือนกัน ความรู้สึกของใจก็ใจเหมือนใจ แต่ใจไม่เหมือนกัน วุฒิภาวะของใจ เห็น
ไหม

คูสติตั้งแต่ปุณฺณ กัลยาณปุณฺณ โสคาปัตติมรรค โสคาปัตติผล นี่วุฒิภาวะนะมันต่าง
กัน มันมองเห็นปัญหาต่างๆ กัน ปัญหาบางคนแบกรับจนหนักหมดเลย บางคนเห็นปัญหาเป็น
เครื่องแก้ไข บางคนเห็นปัญหาเป็นทางผ่าน ปัญหานี้ปัญหาเดียวกันนะ วุฒิภาวะของใจที่มัน
ต่างกัน มันมองเห็นปัญหาต่างกัน แล้วคนมองเห็นปัญหานี้เป็นอนิจจัง ปัญหานี้เป็นของเล่น ปัญหา
เอาไว้แก้ไขแล้วมันจะเป็นทุกข์กับอะไรละ

เด็กๆ พอปัญหาเกิดขึ้นมาทุกข์มาก รับปัญหาจนแทบไม่ไหวเลย ผู้ใหญ่เห็นปัญหา
ปัญหาเล็กน้อย ปัญหาของเล่น ของเล่นจริงๆ นะ เพราะอะไร เพราะอยู่โดยปกติมันก็ผ่านไป

กรณีอย่างนี้มันไม่อยู่ตลอดไปหรอก มันอยู่ไม่ได้ มันต้องเปลี่ยนแปลงไป แต่เราไปแบกรับมัน
ไง แบกรับมันจนทุกข์ จนเจ็บปวดแสบร้อนในใจ เราไปแบกรับมันเอง เราจะรู้ไม่รู้ปัญหาที่มัน
ผ่านไปธรรมดา เพราะมันมีค่า เพราะเราหลง เพราะเราไม่เข้าใจ

ถ้าเราเข้าใจในชีวิตแล้วนะ สิ่งนี้โลกนี้จะไม่เบียดเบียนกัน ทุกอย่างจะเป็นธรรมดา
ของมัน เราอยู่กับมันนี้ การพัฒนามันต้องพัฒนาทั้งนั้น พัฒนาจากภายนอก พัฒนาจากภายใน
แล้วถ้าใจมันพัฒนาขึ้นมา ใจมันเป็นธรรมจะเป็นความสุขกับเรา นี่ศาสนาอยู่ที่นี้ แล้วจะซึ่งใจ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก วัตถุประสงค์ในการเล่นเลย แต่ถ้าเราไม่ซึ่งถึงธรรมอันนี้นะ เห็น
วัตถุประสงค์การตาเข้าไปแล้ว อ้อ สิ่งนี้ทำให้เราชุ่มชื้น เป็นอามิสใจ บุญเป็นอามิสเกิดจากสิ่ง
ตอบสนองของใจ บุญที่เป็นบุญจริงๆ ไม่ต้องอามิส เกิดจากใจแท้ๆ ใจของเราสุขเอง ดีเอง แล้ว
จะเป็นสมบัติของเรา เอวัง